

DE WESTERKERK IN CRISISTIJD

De bouw begon omstreeks 1470 maar na een tweetal uitbreidingen kreeg de Westerkerk zijn huidige vorm rond 1540. Het gebouw staat er dus nu zo'n 500 jaar. In die lange periode heeft het heel wat te verduren gehad. Toen de laatste werklieden in 1540 vertrokken, moest de 80-jarige oorlog (1568 – 1648) nog beginnen. Het jaar 1672 staat in onze vaderlandse geschiedenis bekend als 'rampjaar', het jaar van de drie 'r's: de regering radeloos, het volk redeloos en het land reddeloos. Toch werd kort daarna een nieuw orgel in de oude orgelkas gebouwd. Dat de tijden toen slecht waren, bleek bij de restauratie van de frontpijpen in 2010. Aan de binnenkant van een orgelpijp had de orgelmaker zijn hart gelucht door er een tekst in te krassen:

*door twiest en twedragt
is ons lant*

veramt vernielt

tot onse schant

Johannes Duijschot - fecit 1681 - enchuijsen

Ook nu zijn de vooruitzichten voor de Westerkerk niet rooskleurig. De kerk is voor zijn inkomsten grotendeels afhankelijk van opbrengsten uit verhuur en horeca. Vanaf 10 maart (de Matthäus Passion) tot 4 oktober (het Koopkorenfestival) hebben alle huurders hun evenementen geannuleerd. Hopelijk blijven de toeristen niet weg, want we zijn van plan weer een leienactie te organiseren. We hebben drie grote projecten in uitvoering: restauratie van de Costerije, van één dakvlak worden de leien vervangen en de bouw van een nieuw orgel. Die projecten zijn lang geleden in gang gezet en kunnen niet zomaar worden stopgezet.

Minister Van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen) heeft een steunpakket van € 50 miljoen beschikbaar gesteld voor rijksmonumenten die inkomsten verliezen. Daarnaast zal de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed coulance betrachten bij de besteding van de Sim-subsidie. Daaronder valt bijvoorbeeld de vervanging van de leien van een dakvlak van de Westerkerk.

Onze vaste vrijwilligersgroep bleef wekenlang thuis. Via de app lieten ze weten de gezelligheid en het gezamenlijk koffiedrinken te missen. Inmiddels hebben enkelen zich weer gemeld. Door het wegvallen van activiteiten hoefden onze horecamedewerkers niet in actie te komen. Dat is een teleurstelling voor henzelf, maar ook voor ons. Hoe dan ook, het 'kerkenlandschap' zal er na de coronacrisis anders uit gaan zien.

We gaan niet bij de pakken neerzitten want ook in deze moeilijke periode heeft de Westerkerk wat te bieden. We zetten de kerkdeuren van 4 juli t/ 13 september open voor publiek. Dit jaar overwegen we daarvoor een kleine vergoeding te vragen. Maar dan kan men weer volop genieten van de rust, de lichtinval en het schaduwspel van de bomen op de eeuwenoude zerkenvloer. Voor concerten en andere evenementen heeft de Westerkerk het voordeel dat er veel ruimte is om te voldoen aan de '1,5 meter afstand regel'.

Uit de archieven over de afgelopen 500 jaar weten we dat de Westerkerk al heel wat moeilijke perioden heeft doorstaan. En het monumentale kerkgebouw staat er nog steeds, als een vertrouwd baken van rust. Dat geeft ons de moed om door te gaan.

NIEUWE BESTUURSLEDEN STELLEN ZICH AAN U VOOR

KEES MOLENAAR

72 jaar, geboren en getogen in Enkhuizen. Gelukkig getrouwd met Yvonne, 3 kinderen, 7 kleinkinderen.

We hebben 33 jaar in Zwaag gewoond. Reden hiervoor was dat vanuit Zwaag de reisafstand tot mijn werk in Amsterdam redelijk was. Ik ben mijn hele werkzame leven actief geweest in de financiële sector. Altijd met plezier gewerkt. Consequentie hiervan was wel dat ik actief ben (deels geweest) als penningmeester bij een behoorlijk aantal verenigingen en instellingen. Zo maak ik sinds drie maanden deel uit van het bestuur van de Westerkerk, met de bedoeling dat ik Klaas de Vries op niet al te lange termijn opvolg als penningmeester.

Toen de kinderen het huis uit waren, begin deze eeuw, begon de lokroep van Enkhuizen toch wat sterker te klinken. Toen er een mooi huis op een fraai punt te koop kwam was het pleit snel beslist. En zo wonen we al weer 15 jaar tot volle tevredenheid in Enkhuizen.

SIMONNE DE QLERCQ

Sinds 1 mei 2020 ben ik officieel benoemd als nieuw bestuurslid van de Stichting de Westerkerk. Ik woon nu 2 jaar in Enkhuizen en wilde graag na mijn pensionering actief zijn in het cultureel en welzijnsleven van deze mooie historische stad. Ik heb interesse voor architectuur en monumentale gebouwen. Toen ik gevraagd werd om toe te treden in het bestuur van de Westerkerk hoefde ik eigenlijk niet na te denken. Ik was meteen verkocht! Toen ik voor het eerst de kerk binnenstapte, was ik geïmponeerd door het majestueuze gebouw en het prachtige licht.

Als bestuurder zal ik mij specifiek bezighouden met evenementen, verhuur en exploitatie. Helaas ligt dat nu in 'Coronatijd' helemaal stil. Achter de schermen wordt er ondanks dat toch gedacht over toekomstige activiteiten.

In mijn werkzame leven werkte ik als manager van diverse GGZ instellingen. Behalve in het bestuur van de Westerkerk ben ik nog actief in twee raden van toezicht van een zorg- en een welzijnsorganisatie in West-Friesland. Het is voor mij een plezier en genoegen om samen te werken met het bestuur en de vrijwilligers om dit unieke monument mede in stand te helpen houden.

GERARD BERGENHENEGOUWEN

Mijn naam is Gerard Berghenhenegouwen, woonachtig in Hoorn. Ik ben gevraagd om het bestuur van de Stichting Westerkerk te komen versterken en heb daar volmondig "ja" op gezegd. Mijn expertise/ portefeuille is bouw en restauratie.

Ik ben werkzaam als hoofd technische zaken bij de woningcorporatie Welwonen in Enkhuizen. Dat doe ik nu op de kop af 20 jaar. Ik denk dat velen van u Welwonen en misschien mij daarom ook wel kennen. Een van mijn hoofdtaken bij Welwonen is het ontwikkelen van met name woningbouwprojecten. Ik ben bijvoorbeeld betrokken geweest bij projecten als de Nieuwe Baan, de Fruittuinen en de Paktuinen. Maar gelukkig heb ik me ook mogen bezighouden met monumenten zoals Paktuinen 12 (De Pelikaan), Harpstraat 4, Torenstraat 9, Breedstraat 54 en 56. Op dit moment wordt druk gewerkt in Westerstraat 217, een gemeentelijk monument. Ik heb een bouwkundige HBO (toen nog HTS) opleiding genoten in Amsterdam.

Ik ben in de 20 jaar dat ik nu in Enkhuizen werk meerdere malen in de Westerkerk geweest en heb met verbazing gekeken naar de enorme omvang van deze kerk. Hieruit blijkt wat een rijke historie Enkhuizen heeft. Door mijn werk bij Welwonen weet ik wat er bij het goed onderhouden van een gebouw als dit komt kijken. Ik kijk ernaar uit om hiermee aan de slag te gaan.

NIEUW ORGEL LANGZAAM DICHTERBIJ

Het spreekt vanzelf dat de coronacrisis ook niet zonder gevolgen blijft voor de plannen met het orgel van de Westerkerk. En we hebben nog veel geld nodig voor de eerste fase. De meeste 'publieksacties' die we deze zomer wilden organiseren zijn afgeblazen. Er komen weinig bezoekers die we enthousiast kunnen maken. We missen dus ook de spontane giften. Er komt geen verkoopexpositie, we kunnen geen benefietconcerten organiseren, er zijn geen 'orgeldiners', enzovoort. Maar ondanks deze tegenslagen, blijven we er wel op vertrouwen dat we ons doel gaan halen: een spelend orgel op 16 oktober 2021, de 400^e sterfdag van onze grootste componist Jan Pieterszoon Sweelinck.

Het bedrijf dat het orgel maakt, Verschuieren Orgelbouw, heeft het voorwerk klaar. Er is zelfs al wat 17^e eeuws pijpmateriaal verworven dat een plaats zal krijgen in ons orgel, naast nieuw te maken pijpmateriaal. Onze adviseur voor de komende periode is de heer Theo Jellema, organist in Leeuwarden. Die gaat met Verschuieren de puntjes op de i zetten.

Gelukkig hebben we al een behoorlijk bedrag op de bank. We sparen immers al sinds de restauratie van de orgelkas (2010) voor een nieuw instrument. De Vrienden van het orgel van de Westerkerk (voorheen 'de Club van 100') doneren daartoe elk jaar een bedrag en daarvoor zijn wij hen heel erg erkentelijk. Er zijn ook particulieren die grote giften hebben gedaan.

We hopen natuurlijk nog op bijdragen van de lokale en nationale fondsen. We zijn daarom ook zo blij dat we een Comité van Aanbeveling hebben met klinkende namen.

De burgemeester van Enkhuizen, de heer Eduard van Zijlen zullen velen wel kennen. En dat geldt waarschijnlijk ook voor de heer Simon Groot, die afgelopen jaar de World Food Prize ('de Nobelprijs voor de voedselsector') heeft ontvangen. Een misschien minder bekende naam is die van de heer Jan Anthonie Bruijn. Hij is op dit moment de voorzitter van de Eerste Kamer en groot orgelliefhebber en daarom gevraagd in ons Comité van Aanbeveling. En dan is er nog de heer Ton Koopman, organist/klavecijnist en dirigent van het Amsterdam Baroque Orchestra and Choir. Hij is een internationale beroemdheid; zeker de meeste muzikliefhebbers zullen van hem hebben gehoord. Dat deze personen hun naam willen verbinden aan het orgel van de Westerkerk is niet zonder reden. De bouw van een nieuw instrument in onze monumentale 16^e -eeuwse kas is het belangrijkste project in zijn soort in Nederland. Er rust dus een grote verantwoordelijkheid op Enkhuizen en de Westerkerk om er een succes van te maken; de orgelwereld kijkt over onze schouders mee.

In het najaar hopen we Verschuieren orgelbouw groen licht te kunnen geven voor de bouw van het z.g. Bovenwerk. Het bedrijf heeft dan nog ongeveer een jaar de tijd voor de feitelijke bouw, plaatsing en intonatie van dit onderdeel. Het Bovenwerk is een compleet orgel met 11 registers en een aangehangen pedaal. We hopen het te kunnen laten horen op het openingsconcert op 16 oktober 2021. Dat zou betekenen dat we ook de financiële obstakels met succes hebben overwonnen.

Wilt u ook meehelpen om van het orgel van de Westerkerk weer te laten klinken?

Wordt dan lid van de "Vrienden van het orgel van de Westerkerk" en doneer jaarlijks minimaal € 50. Of doe een eenmalige schenking en sponsor een orgelpijp (binnenkort meer over deze actie op de website en in de kerk zodra deze weer open gaat).

Zie website: www.westerkerkenhuizen.nl – tabblad Nieuw orgel

NIEUWE LEIEN

Leien daken zie je eigenlijk alleen op kastelen en kerken. Het is dan ook een duurder, maar ook een degelijke dakbedekking. De Westerkerk is een 'driebeukige hallenkerk' en heeft dus ook drie daken. Elke beuk heeft weer twee dakvlakken; een noord- en een zuidzijde. In totaal zijn er dus zes dakvlakken.

Een leiendak gaat ongeveer 70 jaar mee. Na verloop van tijd gaan de leien verkleuren. Op de foto, die gemaakt is vanuit een vliegtuigje, is duidelijk te zien dat de leien van de middenbeuk een lichtere kleur hebben. Die zijn aan vervanging toe. Dat geldt ook voor de noordzijde van de zuidelijke beuk (niet zichtbaar op de foto). Op drie dakvlakken moeten dus nog nieuwe leien komen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft daarom in het 'instandhoudingsplan' opgenomen dat vanaf in 2020 elk jaar telkens één dakvlak van nieuwe leien mag worden voorzien. In 2022 is dus het laatste dakvlak aan de beurt.

De RCE geeft er ook meteen 50% subsidie bij. Dat is mooi natuurlijk, maar dan blijft er nog 50% over voor de eigenaar. Dat was teveel gevraagd voor de krappe kas van de Westerkerk en dus werd een beroep gedaan op de provincie Noord-Holland. Die deed ook 40% in het zakje. Ook een mooi gebaar dat dankbaar werd aanvaard. De eigen bijdrage voor de Westerkerk is dan nog 10%.

Eén zo'n dakvlak met nieuwe leien kost ongeveer € 150.000. Er moet dus nog € 15.000 uit eigen middelen op tafel komen; voor de kas van de Westerkerk nog steeds een aanzienlijk bedrag.

Daarom gaan we aan bezoekers tijdens de zomeropenstelling vragen of ze voor € 2,- een nieuwe lei willen sponsoren. Vorig jaar kwamen er ruim 15.000 bezoekers. Als we weer zoveel bezoekers krijgen en de helft doet mee, zijn we er. Als tegenprestatie mag de sponsor op de achterkant van de lei een persoonlijke boodschap schrijven. Die zullen veel bezoekers in deze coronacrisis zo kunnen bedenken. Die lei legt de leidekker in september op het dak en naar verwachting komt die boodschap in 2090 tevoorschijn, als er weer nieuwe leien nodig zijn. Om de kerk open te mogen stellen zullen we rekening moeten houden met het 'nieuwe normaal'. Dat vergt de nodige aanpassingen. Aan de '1,5 m. afstand regel' zullen we in de ruime Westerkerk wel kunnen voldoen.

TIJD VOOR EEN FEESTJE?

Bestaan de Zuiderkerk en de Westerkerk binnenkort 600 jaar?

Op grond van een archiefstuk uit 1422 (zie afbeelding) werd daar aanvankelijk wel aan gedacht. In het bedoelde archiefstuk gaf Hertog Jan van Beieren aan de inwoners van Enkhuizen toestemming om hun buitendijkse Sint Pancraskerk af te breken om die binnendijks weer op te bouwen terwijl de inwoners van Gommerkarspel een kapel mochten bouwen in het 'West-eynde van de stad'. Enige historici, waaronder Brandt, meenden dat hiermee ook toestemming zou kunnen zijn gegeven voor de bouw van de huidige Westerkerk. Dat laatste blijkt echter niet juist te zijn.

Jaarronderzoek aan het hout van de kap van de Westerkerk heeft aan alle onduidelijkheid definitief een einde gemaakt; het oudste hout is zonder twijfel gekapt omstreeks het jaar 1470 zodat de kerk pas in het begin van de 16^e eeuw kan zijn voltooid.

Conclusie: kan de Zuiderkerk in 2022 stil staan bij het 600 jarig bestaan van hun kerkgebouw, de Westerkerk bestaat dan 'nog maar' 500 jaar. Ook een respectabele leeftijd en dus mogelijk toch een reden voor gezamenlijk feestje?

HET OUDSTE BOEK UIT DE LIBRIJE, EEN MEDISCH WERK UIT HET BEZIT VAN PALUDANUS

Lezers van deze nieuwsbrief weten natuurlijk dat in de Westerkerk de Librije van Enkhuizen is gevestigd. Het is de enige zeventiende-eeuwse stadsbibliotheek van Nederland die nog op de oorspronkelijke plaats te bewonderen valt.

Afbeelding 1

leefde van ca. 25 voor tot 50 na Christus. Celsus schreef een hele encyclopedie over landbouw, krijgskunst, retorica, filosofie, recht en geneeskunde. Alleen het deel over de geneeskunde is overgeleverd. Dit deel werd in de renaissance herontdekt en voor het eerst in druk uitgegeven door de Florentijnse humanist Bartholomaeus Fontinus (1446-1513).

Boeken gedrukt voor 1501 noemen we incunabulen of wiegendrukken. Deze boeken uit het begin van de boekdrukkunst, het drukken met losse gegoten letters waarmee Johan Gutenberg in Mainz in 1450 begon, lijken op het handgeschreven boek uit die tijd. Beginletters van hoofdstukken (initialen) zijn vaak met de hand aangebracht. Dat is in dit boek ook het geval. (Zie afbeelding 1.) Verder zijn door het hele boek heen de hoofdletters gekleurd met afwisselend blauwe en rode inkt.

Met steun van de Stichting Boek & Wurm kon dit boek in 2018 worden gerestaureerd door boekrestaurator Herre de Vries van RNA, Restauratie Nijhoff Asser te Amsterdam.

Herre de Vries was zeer enthousiast over de leren band om het boek. Naar zijn mening is dit een Italiaanse band die in Florence om het boek is gezet. (Zie afbeelding 2.)

Celsus' *De Medicina* is door de bekende Enkhuizer arts Bernardus Paludanus aan de bibliotheek geschonken. 'Bernhardus Paludanus d[ono] d[edit] Reip: et Bibliothecae Enckhusanae' staat te lezen bovenaan op de bladzijde met de mooie openingsinitiaal. In het Nederlands: Bernhardus Paludanus heeft [dit boek] geschonken aan de stad en de Bibliotheek van Enkhuizen.

Afbeelding 2

Ad Leerintveld

ITALIAANS TERRAS IN DE TUIN?

Een crisis maakt mensen vindingrijk. Horeca – ondernemers die zich moeten houden aan de '1,5 meter afstand regel' mogen hun terrassen uitbreiden om zo het verlies aan zitplaatsen enigszins te compenseren. Maar wat als er geen ruimte is om je terras uit te breiden? Dan kijk je om je heen of er elders wel ruimte is.

Dat deed de eigenaar van een goed bekend staand pizzarestaurant. En hij zag schuin aan de overkant van zijn restaurant de prachtige lommerrijke tuin van de Westerkerk. Dat zou een prachtplek zijn voor een terras in Italiaanse sfeer.

De Westerkerk stond niet meteen afwijzend tegenover het idee. Het zijn bijzondere tijden en het ging allen maar om de zomermaanden. En verhuur van een stuk tuin is voor de Westerkerk ook weer een bron van inkomsten.

Het plan is nog niet in kannen en kruiken, maar als de gemeente akkoord gaat, kan straks een beperkt aantal mensen van hun pizza genieten onder de lindebomen rond de Westerkerk.

NIEUWE TOEKOMST VOOR COSTERIJE EN WESTERTOREN

“Nou woon ik al m'n hele leven in (H)enkuzen, maar weet je dat ik de binnenkant van de Westertoren nog nooit heb gezien”. Dat zei een inderdaad aan zijn spraak te oordelen ‘echte (H)enkuzer’ toen hij nieuwsgierig zijn hoofd om de openstaande deur van de toren stak. En hij was verbaasd over wat hij zag. Dat ‘woud van balken’. En dat lijken wel scheepsmasten. Hoe hebben ze die naar binnen gekregen? Was dat allemaal nodig om de toren de stormen te laten doorstaan? Of om het enorme gewicht van de beierende klok op te vangen? Wat een vakmanschap hadden zijn vroegere stadgenoten. Hij raakte niet uitgekeken.

Dat ‘woud van balken’ en die scheepsmasten zijn straks allemaal te zien. 's Avonds zelfs verlicht want in de toren komt een glazen plafond. Maar ook de oude waterput in de Costerije, die het water van het enorme dak van de Westerkerk opving en de bedstee waar de koster van de Westerkerk en zijn

vrouw in slapen. Dat kan straks allemaal bekeken worden.

Een jonge ondernemer liep al enige tijd rond met een nieuw idee en zocht naar een geschikte locatie om dat idee vorm te geven. De Costerije en de Westertoren waren precies de locatie die hij op het oog had.

Maar eerst moet van de Costerije het dak en de goten worden gerestaureerd want het regenwater gutst bij een flinke bui zo naar binnen. Daarna moet het monumentje uit 1600 en de toren worden aangepast aan het nieuwe gebruik. Daarom zijn er bijvoorbeeld twee doorgangen in de ± 1 meter dikke muren van de Westertoren en de Westerkerk gepland om de drie monumenten onderling toegankelijk te maken voor bezoekers en gebruikers.

En om iedereen ook 's avonds te laten genieten op het terras voor de toren ligt er ook een prachtig verlichtingsplan om de toren, de Costerije en de Westerkerk aan te lichten.

Een mooie opwaardering voor dat stukje historisch Enkhuizen. Daarom heeft dat ook de volle steun van de gemeente. Ook financieel want de binnenkant van de toren moet wel worden aangepast.

Voor het glazen plafond, waardoor overdag en 's avonds het inwendige van de toren te zien is en voor de twee te maken doorgangen in de dikke

torenmuren zijn echter nog geen financiële middelen. Hopelijk vinden we daarvoor subsidies of sponsors want juist die voorzieningen maken een bezoek aan de toren en de Costerije zo aantrekkelijk voor de bezoekers.

PROGRAMMA (ONDER VOORBEHOUD)

3 juli	Uitreiking Koninklijke onderscheidingen
4 juli t/m 13 september	Openstelling kerk voor bezichtiging
12 juli (15.00 u.)	Benefietconcert voor het orgel
12 en 13 september	Open Monumentendagen
9 en 10 oktober	Musical Movements (concert KSM)
17 en 18 oktober	Bier en wijn festijn
31 oktober / 1 november	Brocante Fair
19 december	Lichtjesavond
24 december	Kerstdienst

ONS KOORHEK EN DE HELDEN VAN DE RENAISSANCE

Begin 2019 werd op de TV bijzondere aandacht besteed aan de geniale renaissancekunstenaar Leonardo da Vinci (1462-1519) omdat hij 500 jaar geleden was overleden.

In de 6-delige serie 'Diederik en Da Vinci' nam Diederik van Vleuten ons mee naar Italië en in het bijzonder naar Florence in de hoogtijdagen van de Renaissance. Ook tijdgenoten, zoals Michelangelo (1475-1564) en Rafaël (1483-1520) kwamen er in voor. Beroemde kunstenaars, die leefden en werkten, kort voor de tijd waarin de orgelkas, de preekstoel en het koorhek in de Westerkerk tot stand kwamen.

Volgens de stadshistoricus Douwe Brouwer zou de houtsnijder die het koorhek heeft gemaakt wel eens in nauwe betrekking met Italië gestaan kunnen hebben. De beeltenissen in de halfronde schelpvormige nissen aan de westkant van het koorhek (afbeelding 1), zouden volgens deskundigen zelfs een zekere gelijkenis vertonen met figuren die Michelangelo schilderde in de Sixtijnse kapel in Rome (afbeelding 2).

Afbeelding 1: Mattheus met kind, koorhek Westerkerk

Afbeelding 2: God de Vader, door Leonardo da Vinci geschilderd op het plafond van de Sixtijnse kapel in Rome

Opvallend dat die vormen dan al zo snel nadat ze in Italië waren geschilderd, in het ver afgelegen Enkhuizen op het koorhek werden toegepast.

Aannemelijk is dat iemand gebruik heeft gemaakt van in het land van de Renaissance gemaakte schetstekeningen van renaissancekunstwerken. Maar wie was die kunstenaar?

Van diverse kanten wordt daar al enige tijd onderzoek naar gedaan. Kerken met renaissancekunst in binnen en buitenland zijn bezocht en er wordt ook op internet gezocht. Aanvankelijk werd gedacht dat Jan Terwen de maker van het koorhek was. Later werd ook Pauwel van de Schelden genoemd.

De laatste tijd komt de naam van Tomasso di Vincidor de Bologna, leerling van Rafaël en latere vriend van Dürer, al meer naar voren als de 'meester' van ons koorhek. Maar ook Cornelis Floris de Vriend en diens oom Claudius Floris zijn daarvoor nog in beeld. Of waren zij misschien de uitvoerend kunstenaars?

Toen Rafaël dit jaar 500 jaar terug, in Rome overleed, werd zijn leerling Tomasso de Vincidor naar de Zuidelijke Nederlanden gestuurd met ontwerpen (cartons) voor wandtapijten voor het Vaticaan. Hij zou zich uiteindelijk blijvend in de Zuidelijke Nederlanden vestigen en daar van invloed zijn geweest op de invoering van de renaissancekunst in de Lage Landen, mogelijk tot in Enkhuizen aan toe. Hopelijk wordt de 'meester' van ons koorhek nog eens definitief bekend.

We wachten af.

DE WIJZERPLATEN VAN DE WESTERTOREN

Zoals bekend, beleefde Enkhuizen aan het eind van de 16e en vooral aan het begin van de 17e eeuw, een periode van grote bloei. Daardoor was het in 1603 ook mogelijk de Zuidertoren te voorzien van een beter en groter uurwerk met dito speeltrommel en daarbij slagwerken voor de hele en de halve uren. Het oude uurwerk van de Zuidertoren, kennelijk nog goed genoeg voor hergebruik, werd bestemd voor de houten toren van de Westerkerk.

Afbeelding 1

Aan het eind van de 16^e eeuw was er in de omgeving van de Westerkerk geen openbare tijdaanduiding meer, nadat de uurklok van het nabijgelegen voormalige Westerklooster door brand verloren was gegaan. In dit deel van de stad, met de naastgelegen uitbreiding, bestond er daardoor grote behoefte aan een niet alleen goed hoorbare maar vooral ook goed zichtbare tijdsaanduiding. Toen het oude uurwerk in of na 1603 in de toren was geplaatst, deed het aanvankelijk alleen dienst als 'uurklok'. Daaronder verstaan we een uurwerk met een slagwerk voor de hele uren, maar zonder tijdaanwijzing op wijzerplaten. De toren was namelijk niet geschikt om er wijzerplaten aan te

bevestigen.

Voor een goed zicht op wijzerplaten was de toren in 1603 te laag en op het hoogste punt zaten de galmborden ook nog eens in de weg.

(Afbeelding 1)

Wat ligt dan meer voor de hand dan de toren een stuk te verhogen en dat deel uit te voeren met verticale wanden zodat de wijzerplaten goed en zichtbaar konden worden bevestigd. Aldus werd besloten en in 1609, zo schrijft Brandt in zijn kroniek, "*deed men het klokhuis een vierkant verhogen*".

afbeelding 2: De tijd wordt bij de Westertoren aangegeven op 3 wijzerplaten aan de toren en op één wijzerplaat in de kerk.

Afbeelding 3: Ingenieuze verdeelinrichting (1609) naar drie wijzerplaten aan de toren.

De 3 wijzerplaten aan de verhoogde toren moeten dus zijn aangebracht na de verhoging van de toren in of kort na 1609. (afbeelding 2)

Maar hoe zit het met de wijzerplaat in de kerk? Op die wijzerplaat staat het jaartal 1603. Dit kan betekenen dat deze wijzerplaat wel gelijk met de plaatsing van het uurwerk werd aangebracht. De wijzerstang die door de lucht tussen de toren en de kerk is aangebracht, zou dan ook uit 1603 dateren. De verdeelinrichting (afbeelding 3) die in de toren is aangebracht voor de aansturing van de 3 uurwijzers aan de toren is dan uit 1609.

Deze nieuwsbrief is een uitgave van Stichting de Westerkerk

Bureau de Westerkerk tel. (0228) 317800

E-mail: bureau@westerkerkenkhuizen.nl

Website: www.westerkerkenkhuizen.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Foto's; Ad Leerintveld, Gert Eijkelboom, Vidar Thyssen (de foto van de daken), Andrea Botman en Carly Misset.

Tekst; Adrie Brinkkemper, Jos Lankreijer, Ad Leerintveld, Richard Lijnsvelt.

Opmaak; Aart van Wijk